

דמשני מעיקר דרך ברירה שהוא פסולת מאוכל או בכלי. אבל הרמב"ן (ד"ה והתניא) ס"ל דאין צורך בשום שינוי אלא ההיתר משום שאוכל מה שבורר, ועניינו דבהכי מוכחא מילתא דדרך אכילה הוי ולא חשיב תיקון ברירה, ובבורר פסולת חייב דנראה דרך תיקון. ונראה דלהר"ן נמי ההיתר בנוי משום דמיחזי דרך אכילה כל שבורר לאלתר, תדע דעיין שם בר"ן (ד"ה אמר רב פפא) שהביא לדינא את התשר הרשב"א (ח"ד סי' עה) דלאלתר שרי גם טוחן דהוי דרך אכילה בכך, אף דבטוחן לא עשה שום שינוי. וכוונת הר"ן דבבורר בעינן לשינוי מדרך ברירה לשנות מדרך בורר לאוצר, וגם טוחן לא הותר אלא בחיתוך ע"י סכין שאינו דרך עיקר טוחן². ולאידך גיסא נראה שגם דעת הרמב"ן שהתירו בנוי בצירוף שאינו דרך עיקר ברירה, דע"ש (בד"ה והא דאמר רב יוסף בא"ד) שכ' וז"ל: שסתם בורר בנפה וכברה הוא מדחייב עלה אלמא עיקר דרך בכך, עכ"ל. ודבריו צריכין ביאור דגם ביד אע"פ דלדעתו אינו עיקר ברירה חייב לאח"ז, וע"כ כוונתו דמדמחייבין בכלי אוכל מפסולת אף לאלתר מוכח דעיקר ברירה בכך. ומבואר לפי"ז דגם להרמב"ן בעינן שינוי מעיקר דרך ברירה, אלא דבסברה פליגי דלהרמב"ן כל שביד אף פסולת מאוכל לא חשיב עיקר דרך ברירה³ ומדשרינן רק אוכל מפסולת ע"כ

הטעם משום דלא חשיב דרך אכילה אלא בבורר האוכל דבהתירא טרחינן, והר"ן סובר דביד פסולת מאוכל נמי הוי דרך אכילה אע"ג דלא בהתירא טרח, אבל ס"ל דנמי ל"ח שינוי מדרך ברירה, ולכן שרינן רק אוכל מפסולת דרך בהכי איכא שינוי מדרך ברירה.

¹ יע"י בשיטה להר"ן שכ' דשרי לבורר רימונים לבו ביום דהא אין דרך לבורר לאוצר, [וכוונתו דבעצם בבורר לבו ביום ליכא שיעור לאוצר, אלא דכיון דאינו לאלתר שוב מאיליו נעשה כאילו בורר לאוצר, והנ"מ בדבר הראוי לאוצר, אבל לא ברמונים]. וכן ע' מה שכ' הגרשז"א במכתב (סוף מאור השבת מכתב ב-א ובשש"כ הע' קכה) דשרי להשתמש במלחיה אף שמבורר המלח מתערובת אורז שבמלחיה, וכן להוציא שקית תה (בכלי שלישי) אף שמתברר הסענ"ץ דרך כלי המיוחד לכך, כיון דהם אינם מיוחדים למלאכת ברירה, אלא לשימוש מיידי. וע' שלום יהודה (סי' יג) דהתיר לבורר עצמות מהבשר קרוב לאכילה ממש, משום דבשביל שמירת טריות הבשר אין הדרך להוציא העצמות מקודם האכילה. בכל אלו נראה דאין ההיתר משום דלא אסרה תורה לאדם לאכול מאכלו ול"ח צורת ברירה אלא צורת אכילה, (וכס' הרשב"א), אלא דבורר הוי המלאכה לתקן את האוכל לאוצר, ולזמן קצר ל"ח תיקון

² כדמו' בעבה"ק להרשב"א (בית מועד שער א) אחר שהביא איסורי טוחן, הפורס ירקות דק דק לאכול לאלתר או לבשל לאלתר ביום טוב מותר, ואם להניח לבו ביום אסור. וכ"כ בריב"ש (סי' קפד ורמ"א שכא"י) דגם הרשב"א לא התיר אלא טוחן דרך חיתוך ולא במורג חרוץ שעיקרו בכך ודומה לטוחן ממש וכמו דאסרו נפה וכברה.

³ ומש"כ הרמב"ן דתרווייהו דרך בורר נינהו, כל' ואין לפטרן מדין כלאחר יד.

האוכל כדבר חשוב נקי ומבורר בפנ"ע, אלא דאין המחשבה קובעת, ומאילו נידון כלאוצר, וסברי הני רבוותא דבגוונא דלעיל שאני דמוכחא מילתא בעצם הברירה דלא נעשה אלא לשימוש מידי.

יבן גבי שני מיני אוכלין דמצאנו בזה כמה קולות כגון שי' המג"א מובא בביאור הלכה (שיט"ג ד"ה שברר) דשרי לבורר גם לא לאלתר כל שאחרי סעודה הקודמת לה. ונראה הביאור כסברה הנ"ל, דהוי תיקון קלוש דהא ראוי לאכול כך ולכן מהני מחשבה לקבעם שבררם לאכילה הסמוכה ולא לאוצר. [ואף כשאין דרך לאכלן ביחד כגון מר עם מתוק, מ"מ דוגמא לדבר עליו מעופשין הנאכלין ע"י הדחק וליכא בורר מדאורי, אלא דב' מיני אוכלין חמירי.]

מכ"ל זה יוצא שיש שתי סוגי היתר ברירה, ההיתר של לאלתר דהוי דרך אכילה בכך, והיתר בורר שמוגדר שלא לאוצר. והיה אפשר לומר דבאמת אין היתר מסויים של דרך אכילה בכך, אלא כוונת הש"ס שכל שבורר לאלתר יש כאן היכר שאינו לאוצר. אכן בהראשונים משמע דההיתר של לאלתר הוא מצד דרך אכילה בכך.

ומהשתא נראה דגם בסוגיית דרך אכילה נמצאים שתי סוגי היתר. אחד הוא ההיתר המבואר בגמרא של בורר לאלתר. וטעם הפטור הוא מצד המעשה, דהמעשה אינו מעשה ברירה אלא מעשה אכילה, וכלשון החזו"א (סי' סא) האכילה התמידית היא דרך ברירה ולא חייל עליה שם עובדא ועמל מלאכה, עכ"ל הזהב.

ואע"פ שהאוכל הוברר ונתקן עי"ז מ"מ שרי ול"ח פסיק רישא, דכיון דהתיקוני אוכלא שיש בבורר הוא תיקון כל דהוא, ולא דמי למבשל וכדו' דהוי תיקון גמור, דכאן הא אוכל בעצם אינו מחוסר תיקון, לכן רק במעשה סתמית נקראת מלאכת בורר דנגררת בתר האי התיקון כלדהו, אבל בדרך אכילה אין המעשה ברירת תיקון ויצירת תוצרת מנופה.

אמנם קיים עוד היתר של שעת אכילה. ושונה הוא ההיתר של שעת אכילה שהוא מצד החפצא, דהתיקון של בורר אינו אלא במאכל תוצרת לאוצר, וכעין דדעת עולא דבורר לאכול בו ביום שרי, והנה בודאי לא עלה על דעתו דכה"ג נקרא דרך אכילה בכך, אלא דס"ל דכל התיקון הוא דוקא בבורר לאוצר, ורב יוסף על זה חולק דס"ל דגם לבו ביום כבר נתקן האוכל ואין הכוונה לאכול האידנא שהיא כוונה חיצונית ותלושה קובעת בהגדרת החפץ שלא יקרא מתוקן. אבל בשעת אכילה ממש ודאי דלא חייל על האוכל שם מתוקן לאוצר דבמצבו העכשוי הוי מידי דנאכל. (לדוגמא ע' בזבחים (קה). לענין נבלת עוף טהור דבמחתא לארעא לא מוגדר האוכל עדיין נאכל במהות לדונו סופו מטטו"ח, ובפיו ודאי נידון נאכל במהות, ובדנקיט בידיה מיבעיא ליה).

ובזה יובן הרמב"ן שמ' שבשעת אכילה מותר לבורר אף פסולת, וה"ט דאין כאן תיקון כלל בחפצא, דאילו מצד ההיתר של דרך אכילה בכך היה חייב כיון דפסולת מאוכל ל"ח דרך אכילה בכך. והשתא נמי

אתי שפיר מה דימה הסביר הרמב"ן דקס"ד ¹²³⁴⁵⁶⁷ והרב א. פרידמן העיר דאולי עיקר כונת דה"נ בחצי שיעור אין כאן מאכל חשוב לחול עליו שם מתוקן לאוצר. וגם קושיית רב יוסף רק מכח שכן מצינו דהמברר מעט מעט אוכלין חייב, וע"כ כיון דכשיגיע לשיעור יש כאן מאכל המתוקן לאוצר, אע"ג שתחילת הברירה עדיין לא עשהו מאכל מתוקן, מ"מ בהכי חייביה רחמנא כיון שכך הדרך, ובכה"ג אסרה תורה ח"ש כיון דחזי לאיצטרופי.

א. פרידמן העיר דאולי עיקר כונת הרמב"ן דרבה העמיד הברייתא דבורר ואוכל בורר ומניח וכו' בסתמא בבורר פסולת מתוך אוכל דרך ברירה בכך, ולפי"ז שרי לבורר פסולת מאוכל פחות מכשיעור. ולכן הוצרך להוכיח ממסלק הפסולת מהאוכל דשרי בשעת אכילה, ולא הוכיח מבורר לאלתר דשרי רק אוכל מתוך פסולת. ולפי"ז גדר ההיתר דלאלתר והיתר דשעת אכילה חדא הוא.

והשתא נמי נימא דשי' רש"י דלאלתר ר"ל ממש שעת אכילה ולכן לא חשיב בעצם תיקוני אוכלא, ולהכי שפיר שרי בנפה וכברה והה"נ דיהיה שרי פסולת מתוך אוכל. וע' רש"י (ד"ה והתניא) שכ' ואי בבורר ומניח לאלתר מותר לכתחלה הוא, ור"ל דאי אפשר למצוא חיוב אלא בלאחר זמן, ויל"ע בלשון רש"י למה לא ביאר דבריו גם על בורר ואוכל דברייתא. וכן ע' מש"כ רש"י (ד"ה ובורר ומניח לאלתר) לאכול לאלתר שאין זה דרך בוררין, עכ"ל. משמע שפירש הוא עצמו ולא האורחים. כונת רבנו שלשיטתו דהיתר של בורר ואוכל אינו מצד חסרון בשם מעשה ברירה, אלא שאין כאן תיקון באוכל, א"כ לא שייך למיתני בבא שגם לאורחים שרי, אבל שייך למיתני עוד בבא להשמיענו דאף אם אינו בידו אלא מונח על השולחן ג"כ נקרא שעת אכילה כיון שעוסק עתה לסעוד האוכל כעת.

ב] כ' הר"ן (לב. ד"ה ונמצא) דהא דלאלתר שרי דוקא אוכל מתוך פסולת הטעם דעיקר בורר היינו פסולת מתוך אוכל. והרמב"ן (עד. בסופו) דעתו כי אין חילוק בה"כדרך ברירה" בין בורר אוכל מתוך פסולת לבין בורר פסולת מתוך אוכל, וכל החומרא של בורר פסולת מתוך אוכל הוא משום דבאיסורא לא טרחינן שהרי אין דעתו לאכול מה שבירר ולפיכך חייב, עכ"ל. וכבר הארכנו לעיל בדבריהם.

והנה בסי' שכ סע"ה נפסק שיטת ר"ת דאסור לסחוט בוסר דהו"ל כבורר אוכל מתוך פסולת, וכ' הט"ז והעו"ש דא"כ לאלתר שרי כדלעיל ר"ס שיט. וע' מג"א (שכ"ז מהשלטי הגבורים) וז"ל, ולי נראה דלא דק דאטו מי שרי לעשות מלאכה כדי לאכול לאלתר, אלא הטעם בבורר בידו לאכול לאלתר לא מקרי ברירה דהוי דרך אכילה ולהכי בקנון ותמחוי אסור לבורר

ד ולא כדדייק הבה"ט שיט-ב דאסור לבורר לאורחים, וכ"כ בשם ר"י אבולעפיע, דהא להדיא התיר בירוש' הובא בפיר"ח, וכן בגמ' דשדי קמיהו כלכלה דפירא, ואף לבהמות שרי כדכ' שו"ת רשב"א הובא ברמ"א (שכא-יב), וכ"מ בתוספתא

אפילו לאכול לאלתר וכן פסולת מתוך האוכל אסור, תדע דאסור חליבת עז משום בורר אוכל מתוך פסולת [וגונח יונק חלב] **אוצר החכמה** (כת' ס.) חשיב כלא"י אף דהוי כמאכלו ולאלתר-מחה"ש], והה"נ סוחט בוסר, עכ"ל. כוונתו דל"ש דרך אכילה אלא באוכל ראוי לפניו אבל בממציאו עכשיו ל"ש דרך אכילה [ואף להרמב"ן ור"ן דבשעת אכילה ממש שרי אף פסולת מאוכל], וע' בפמ"ג (א"א ר"ס שכ) שכ' דבוסר הוי כמו נפה וכברה, ואולי הויא רק דרבנן דלאו אורחיה בהכי, ר"ל דהוי כקנון ותמחוי, ולהנת"ל דל"ח כלי רק יד ול"ש דרך אכילה.

והרי קמן דברי המג"א כדעת הרמב"ן דאין החילוק בין בורר אוכל לבורר פסולת רק בהדרך אכילה.

אוצר החכמה

ג] איתא בשבת קמ. אמתניתין ונותנין ביצה במסננת (של חרדל) תני יעקב קרחה לפי שאין עושין אותה אלא לגוון (אף שמתברר החלמון מהחלבון), וכ' הפוסקים דחשיבי ב' מינים מ"מ שרי שאינו אלא לגוון החרדל. וכ' הביאור הלכה (שיט"א ד"ה היו) הטעם דתרוויהו אינם עומדים לאכילה לעולם ואין מתקנם לאכילה לעולם ול"ש ע"ז שם בורר.

וי"ד"ס האם התיקוני אוכלא הוא תנאי במלאכת בורר דבעינן מלאכת מחשבת שתוצאת ברירתו יביא לידי תיקון, או דלמא כל המלאכה הוא התיקון אוכל ונקיותו מתערובתו. ולכאורה מדשרינן לסנן הביצה משום דאינו רק לגוון משמע דמהות המלאכה הוא מיון האוכל וליכא, דאי המיון רק תכלית במלאכה, א"כ אף שהתיקון בדבר צדדי שאין עיקר האוכל עומד לכך נמי יחשב מלאכת מחשבת כיון דסוף סוף מקפיד על ביצוע ההפרדה ויש לו תועלת מהתוצרת. אע"כ דס"ל דעצם מלאכת בורר הוא מה שהאוכל מתנקה מתערובתו ומתיפה עי"ז, וכיון דכאוכל ראויין חלקי הביצה יחד ואין לו ענין ליפות למה שהם עומדין ל"ח בורר. **אוצר החכמה**

והנה הביאור הלכה (קיט-ג ד"ה לאכול) הביא מהישועות יעקב דמה שבורר פסולת מאוכל ל"ח משאצל"ג אף שבורר כדי לדחות הנזק מעליו משום דאין המלאכה נקראת על ברירת הפסולת רק דמתקן האוכל שיהיה ראוי לאכילה וצריכה לגוף האוכל דמשוי ליה אוכל גמור. ובשני מיני אוכלין דל"ש זה באמת הוי משאצל"ג. והשיג הביאור הלכה דגם בזה יש תיקון אוכל שמתיפה עי"ז. וצ"ע להישועות יעקב

י' יתכן דגם בתערובת אוכל ופסולת שרי לברור לגוון אף שע"כ תיקן האוכל כיון דלא הוי שבח בעצם כבישול אלא תיקון יחסי כפי צורך האדם בזה מטרת הבורר קובע, כדמצאנו בעור מלאכות ע' מגיד משנה (שבת פ"י ה"ז).

ע"ע בב"ח ס"ס שיט שאם החלבון היה נפסל לאכילה לגמרי היה אז חייב דהא מיהת אינו לוקח לגוון רק דבר שראוי לאכול שלא לקלקל החרדל א"כ הוי בורר אמ"פ אבל כיון שהחלבון אפשר להפרידו ולאכול לכן ל"ח בורר דאין לו שום ענין במין האוכל אלא בסגולתו לגוון.

וענין זה דוקא בבורר שהגדרת תיקונו הנכרך לפי היחס של האדם לזה וכעין המ"מ גבי קיסמיו ולענין צידת נחש.

מעוניין בהפרדת האוכל. וא"כ צ"ע דכיון דהתיקון הוא רק התועלת למלאכה א"כ בורר לגוון למה פטור כיון דקפיד בהפרדת המינים ויש לו תועלת.

ונראה שהישועות יעקב יפרש דלגוון דשרי משום דבעינן בב' מיני אוכלין שהאוכל הנדחה יהיה עליו שם פסולת, וכיון דאינו בורר משום בחירתו לאכול רק לגוון לא עשאו פסולת. וכן מפרש התם רש"י (כדנתבאר לקמן). אבל הביאור הלכה הנ"ל (סע"א) הרי למד דהמלאכה הוא התיקון אוכל, ולפי"ז בהא חולק על הישועות יעקב דמה"ט ב' מיני אוכלין הוי משצל"ג.

ועי' מהרש"ג שכ' דהבורר הפתקים להעולין לתורה שנדרו סכומים מסויימים ובוררן ומניחם למוצש"ק עד שרשמו הסכומים דל"ח בורר כיון שסופו לערב, אף דל"ח דרך אכילה בכך דהא אינו משתמש ונהנה מהפתקים אלא למוצ"ש, אלא דאין כאן התיקון דלאוצר וכנ"ל. אלא שדמיון זה לכאן צ"ע דרק באוכל ל"ח תיקון במה שאינו לאוצר דגם בתערובתו ישנו לאוכל לפניו אלא שאינה בצורה נאותה, משא"כ הפתקים ללא ברירתן אין להם שום תפקיד ותכלית.

דס"ל דליכא תיקון אוכלא בב' מיני אוכלין א"כ למה חייב להרמב"ם דס"ל משאצל"ג חייב עליה הא המלאכה הוא התיקוני אוכלא וליכא. והנראה לבאר דעתו בב' אופנים. אופן א. דאב מלאכת בורר יש לו ב' ענינים שיש כאן מעשה ברירה ויש גם תיקון אוכל, וכל שדומה בצד א' הוי תולדה, ולכן בב' מיני אוכלין הוי בורר מצד מעשה הברירה, וע' באבי עזרי שכ"כ. אופן ב. דלעולם המלאכה היא מעשה הברירה אלא דבתערובת אוכל ופסולת אינו סילוק נזק בעלמא אלא חשיב כאילו משווהו אוכל מתוקן, אבל בב' מיני אוכלין הוי אוכל מושלם ואינו רק מרחיק מפריע ממנו. ולכאור' כן משמע מדכתב הישועות יעקב שם עוד דשיעור כגורגרת במשמר אינו בהיין אלא בהתערובת בהשמרים ביחד, משמע דהחיוב מצד מעשה הברירה, דאם המלאכה התיקון אוכל אין לצרף הפסולת. אכן אינו ראייה דגם לדרך הא' מצטרף מדין תולדה דחייב אמעשה ברירה.

הנה לכאור' מבואר בישועות יעקב דעכ"פ בב' מיני אוכלין המלאכה היא עצם הברירה, ולכן חשיב מלאכה אלא דהוי משאצל"ג, ולהרמב"ם חייב. ואע"ג דבעינן שיצא תועלת מהמלאכה מדין מלאכת מחשבת הא שפיר אית ליה תועלת דהא

סימן ה

1234567

אוצר החכמה

הערות בעניני בורר

הערה א': גמרא שבת עג: הדש והמנפץ

אוצר החכמה

וכו' כולן מלאכה אחת הן.

ופיר"ח הוא המפרק הפסולת המחוברת

באוכל ומכין לברירה או בזרייה או

בהרקדה, המנפץ נופץ עפרורית מן האוכל

וגו'. נמצא זורה והבורר והמרקד כולן

מעבירין פסולת המעורבת באוכל ואינה

מחוברת, ואינה כגון קליפה שצריכה פירוק,

או כגון עפרורית שצריך ניפוך, אלא

מעורבת בלבד, עכ"ל. וכן שיטתו לקמן

(עד: ^{גבי חלתא שכ' קילפס (הקנים) חייב}

משום דש, וכ"כ (עד). דכותש מסיר קליפת

החיטין מעליהן (וע' שבה"ש דש סק"ו דזה

לא כרש"י). מבואר בדבריו דדש ובורר

שתייהם הם מלאכות של הפרדת פסולת

מאוכל אלא דעניינו של דש הוא להפריד

את האוכל מחיבורו לפסולת, ועניינו של

בורר הוא הפרדתו מתערובתו עם הפסולת.

ומש"כ "ומכין לברירה" בא להדגיש

שבדש לא מסלק הפסולת מתערובתו עם

האוכל. אכן באופן אחר יש לבאר הא דאין

בדש משום בורר דהיינו טעמא דכיון

דמחוברין יחד והווי שומר לפרי חשיבי כמין

אחד, וע' ברמב"ם (ח-יד) שכתב וכן יין

מגתו כל זמן שהוא תוסס טורף חבית

בשמריה ונותן לתוך הסודרין שעדיין לא

נפרשו השמרים מן היין יפה וכל היין

כגוף אחד הוא. אבל יש להעיר על ביאור

זה דאם כן גם משום דש לא יתחייב כיון

דהגדרתו הוא הפרדת פסולת מאוכל.

המג"א (תק-ד) הביא מהרש"ל בים של

שלמה דבקילוף אגוזים שבורים ליכא בורר

דמין א' הוא ואין שם פסולת עליו ובאיזה

ענין שמתקן האוכל מתוך השומר תיקון

אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו

כיון דמחוברין יחד והווי שומר לפרי וחשיב

כמין אחד, והקשה עליו ממה דאיתא

בירושלמי (מובא בב"י ס"ס שכא) שהקולף

שומים ובצלים חייב משום בורר, אלמא לא

אמרינן דשומר לפרי חשיב מין אחד. ועוד

דהא נופץ עפרורית מן האוכל הוי דש אף

דלא הוי שומר לפרי ובודאי חשיבי הפרי

והעפר שני מינים, ע"כ הסבר הא' אמת.

והנה מהירושלמי הזה שהקולף שומים

ובצלים חייב משום בורר וצ"ע טובא

על פי' הר"ח שכתב דהפרדת פסולת

מחוברת הוי מלאכת דש ולא מלאכת בורר,

וצ"ע.

הערה ב': תנן (קלט:) ומסננין את היין

בסודרין ובכפיפה מצרית.

וכתב הר"ן (בריי"ף נז:) דכל כה"ג הוי שינוי

כיון שאינו מסננן במשמרת ומיירי ביין

עכור ומיהו משתתי הכי. המבואר דליכא

איסור דאור' בכה"ג, ונראה הטעם כדכ' גבי

קניבת ירק ביוה"כ דשרי דכיון דראוי ע"י

הדחק חשיב מין אחד עם האוכל. וה"נ

לענין משמר. ולכן ביין צלול שיהיה צלול

יותר או ביין בשעת הגיתות שרי. ולפי"ז

צ"ע למה המרקד קמח מן הסובין חייב הא

העני אוכל עיסתו בלוסה (עה:), ומבואר במס' חלה (ב-ו) וברמב"ם (ביכורים ו-יח) ¹²³⁴⁵⁶⁷ דאף מצטרף לחמשת רבעים קמח לחיוב חלה.

והנראה הא דחייב אהרקדה אף דנאכל ולא על המשמר יין עכור אף דרובא לא שותים כך (ע' שעה"צ שיט-לג), י"ל דה"ט דמ"מ היין כבר הוא משקה גמור הראוי בלי תיקון נוסף משא"כ קמח דעדיין אינו ראוי אלא ע"י תיקון שצריך עוד לעשותו פת. הנה כמו שכתבתי צריך לומר בלאו הכי, דהנה עוד קשה קושיה אחריתא, דכיון דהמורסן והסובין חשיבי להצטרף לחיוב חלה וכן לענין מצת מצוה (סי' תנד-א ע"ש), איך לענין הוצאה (עו:), פטרינן ליה עד דאיכא כגרוגרת מהקמח, וצ"ע. דלהנתבאר לעיל ניחא שפיר, דכיון דעדיין אין הקמח ראוי לשימוש אין חלק הפסולת המעורב בו מצטרף, ול"ד ליין דמיהת חזי השתא למישתי בעכירתו. אכן ע' בתורי"ד שכתב דגם לענין שבת אם הוציא כגרוגרת לחם קמח עם מורסן דחייב דכיון דעבדינהו לחם אחשבינהו. וזה ל"ש ביין עכור שעדיין אפשר לסננו".

הערה ג': איתא בדף קלח. ואין נותנין לתלויה בשבת, אמר רב כהנא שימר חייב חטאת, משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד. ופירש"י דלרבה הוא הדין נמי דאי אתרו ביה משום מרקד הויא התראה. וע' ברמב"ם (ח-יא) שפסק הבורר שמרים מתוך

המשקין הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד וחייב, ומשמע דחדא חייב עלה. וצריך ביאור דא"כ ליחייב שתי חטאות, וע' במנחת חינוך (מלאכת בורר) וע' בה"ל (קיט-ט ד"ה משמרת) שביאר דבריו דלא הכריע והוי ספק. אכן ע' ספר הקובץ (וכ"מ בב"י) ¹²³⁴⁵⁶⁷ דס"ל כרש"י דלכו"ע הוי מרקד ולרבה הוי נמי בורר. והנראה דס"ל הרמב"ם דא"א לחייב על דבר אחד תרתי, וכדכ' הקרית ספר (בפ"ח) וז"ל: אבל אכתי קשיא לי קטל אספסתא חד מלאכה ולא קמוסיף מידי בקצירת אספסתא דצמח מקצירת חטין בזמן דאמאי חייב שתים, ונראה דכיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה והאי מיכוון נמי לצמח בקצירתו זאת מיחייב מה שאין כן בעושה אב ותולדותיו דלא מיכוין אלא למלאכה אחת, אי נמי בהאי קצירה אית בה שינוי מעשה מקצירה דעלמא דקפיד אמעשה הקצירה למעבדה בגוונה דתצמח ולהכי חשיב בתרי מלאכות ^{אוצר החכמה} וחייב אתרוייהו, עכ"ל. ולפי"ז י"ל כספר הקובץ דבאמת עבר מצד שתי האכות אמנם א"א לחייב תרתי. ונפ"מ בין הפירושים בעבר בב' העלמות בא' משמר ובורר ובב' משמר ומרקד להביאור הלכה הנ"ל חייב ג' חטאות ולספר הקובץ ב' חטאות.

והביאור בדעת הקריית ספר נראה, דהנה כתיב "מאחת מהנה" ודרשינן (שבת ע.) אחת שהיא הנה דשגגת מלאכות מחלקת לחטאות. ויש להסתפק חלוקי מלאכות כגופין מחולקין הוו או כלאוין

^א ולפי"ז שמריו לא יצטרפו להוצאת יין כדי מזיגת הכוס. וכו' לענין רביעית יין לקידוש. ול"ד למזיגה דמתקו את היין.

מחולקין הוו. וע' בספר תוצאות חיים (סי'¹²³⁴⁵⁶⁷)
 ה ס"ק ב) שתלה זה במחלוקת ראשונים
 דלרש"י כגופין דמי ולתורי"ד כלאוין¹²³⁴⁵⁶⁷
 מחולקין דמי, אמנם התורי"ד כתב דבריו
 אהא דהבערה לחלק יצאה דאז נידון כלאוין
 מחולקין, אבל אי דרשינן לה מאחת שהיא
 הנה הו"ל כלאו אחד וגופין הרבה, ע"ש.
 והנה הקרי"ס נקט מסברה דאמעשה אחת
 א"א לחייב תרתי אא"כ ישנה שתי תוצאות
 (דאז אפשר להגדיר שעשה שתי פעולות
 לעניין שבת שמלאכת^{אוצר החכמה} מחשבת אסרה תורה),
 סברתו דכיון דהוי רק גופין מחולקין א"כ
 במעשה אחת ליכא אלא לאו אחד. והנה
 משמעות לשון הרמב"ם אינו סובל פירוש
 דחייב רק אחד אבל בעצם עבר שתיים, אלא
 משמע דהוי רק תולדה של בורר או מרקד,
 דלא יתכן שיהיה מעשה אחת מוגדר בשתי
 מלאכות, אבל כיון דמשמר שייך לשתי
 אבות הו"ל כספק בעצם כלפי שמיא מה
 עבר, וזה מוסבר רק אם נימא דחילוקי
 מלאכות כגופין מחולקין דמי. אבל לרש"י
 בדעת רבה באמת משמר הוי ב' מלאכות
 ועבר אשתי התולדות לכן אפשר להתרותו
 משום שתיהן, וצ"ע למה לא חייב אלא
 חטאת אחת. וגם צ"ע למה אפשר להתרות
 משום שתיהן לשי' רש"י דמלאכות כגופין
 דמי. וזה י"ל שפירש הסוגיא כר' נתן דדריש
 חילוקי חטאות דהבערה לחלק יצאה².
 ונפ"מ דבעבר על שלשתן בורר משמר

ומרקד בהעלם אחד, אם הפריש על בורר
 עדיין חייב על מרקד אבל אם הפריש על
 משמר יי"ח לרש"י, אבל להרמב"ם חייב
 ממ"נ על בורר או מרקד חטאת. האריכו בזה
 האחרונים ע' מעשה חושב לשביתת השבת^{אוצר החכמה}
 (יד.:- ד"ה נראה) שהביא מהיראים דתולש
 כנף עוף הוי תולדת קוצר וגוזז, ע"ש
 בשבה"ש דאינו ר"ל לחייבו ב' חטאות
 דא"כ הביא מהרבה מקומות שיהיה חייב
 כמה חטאות, ע"ש. והקדן אורה (שבת קז):
 הוכיח ממשקה מים לזרעים (מו"ק ב:) דלא
 מחייבין אלא או זורע או חורשי. אכן ע'
 רמב"ן רשב"א ורן (קז): שהקשו למה לא
 חייב ב'. וע' מנחת חינוך (מוסך שבת זורע
 אות ב) דלרמב"ם יהיה חייב שתיים. ויל"ח
 דגדר גוזז דהויא תהליך בעבודת הצמר
 גזיזתה מהעור ותולש הוא פסיקת יניקה
 מהבעל חי.

אמנם הא דמתחלקין זורה בורר ומרקד כ'
 רש"י במשנה דזה ברוח וזה בידו,
 ולכא' אם הרוח רק מדין כחו א"כ להוי
 כבורר ממש. וצ"ל דבשבת החיוב על ביטול
 שביתת גופו, וחיציו אף דחשיב מעשיו ל"ח
 מכחו וכדכ' רח"ה ה' שכנים, אלא דהעיר
 מירושלמי בכתובות דמדליק הגדיש בשבת
 פטור דכל שבולת ושבולת חייב מיתה,
 אמנם י"ל דגם התם כך צורת ההדלקה ובזה
 ודאי חייב אף חיציו. אכן מהא דכ' הרא"ש
 בפ' הכונס (סי' יא) דזורה הוי גרמה ופטור

² והא דפירש"י לעיל עב: דכגופין מחולקין דמי כר' יוסי, י"ל משום דאמרינן התם דכה"ג בע"ז זיבט וקיטר חייב אחת
 ובסנה' עב. א"ר אבא דהיינו רק לר' יוסי דלר' נתן השתחואה נמי לחלק יצאה.

³ וע' מנ"ח מוסך שבת זורע דלמד דקושיית אביי שיתחייב תרתי ניצבה וקיימת והוי תיובתא לרבה, ונפ"מ בשאר מלאכות
 שבת ע"ש.

אף בנזיקין. א"כ עכצ"ל דאף דבעצם הברירה ליכא בה כח גברא, מ"מ החיוב הוא על עצם הנתינה במקום שיתברר ובהכי חייביה רחמנא כיון דמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י הרוח. ויל"ע דמדלא אמרינן בלא"ה דבכל חיציו חיובו משום דבהכי חייביה רחמנא מוכח דבשבת חייב כוחו כגופו ולא בעינן מכחו, וצ"ע.

והנה הגר"ז (סי' שכ סע' ח) כ' פירות שאינן ראויין לאכילה אסור לסחטן.. אפילו לתוך האוכלים דמפריד אוכל מפסולת ויש בזה משום מפרק, וגם משום בורר אוכל מתוך הפסולת אפילו רוצה לאכול לאלתר שלא התירו.. אלא מפני שדרך אכילה כך הוא.. אבל לסחוט אינו דרך אכילה אלא דרך מלאכה. וצ"ע איך מחייבין על אותה פעולה ממש משום שתי אבות מלאכות. וצ"ע על הגר"ז דמחייב על סחיטת בוסר תרתי משום בורר ומשום דש, והא הבאנו לעיל מהקריית ספר דאין לחייב על דבר אחד שתי חטאות, ושתי תירוצי הקרי"ס לא שייכי בסחיטת בוסר דהוי ענין אחד ממש, והנראה שסובר דבסוחט איכא תרתי הוצאת משקה מהפרי דהוי מפרק תולדה דדש [כדעת רש"י], והפרדת המשקה מתערובתו עם האוכל.

הערה ד': ע' אגל"ט ([ה]-[א]) ו(ב)) דמרקד שמוחזק בידו חשיב הסובין הנברר, ובמשמר שתלוי בקיר חשיב היין הנברר. והביא מהגר"ז דלשפוך הזבוב

מהכוס הויא ברירת אוכל שהכוס בידו. ע' במ"ב (שיט-נה) דמותר לשפוך הניצוצות מבין התערובת לאכול לאלתר, דהוי אוכל מפסולת ומבואר דאין מה שבידו הוא הנברר. אמנם במ"ב בהקדמה לסי' שיט מבואר דאוכל הגס הנשאר בכברה הוא הנברר, וצ"ע.

ונ' דבמרקד דעושה פעולה נענוע שיפול הדק והגס מתעכב מכח הרשת חשיב שפיר פעולה אחרונה מה שמעכב האוכל הגס, אבל בשופך דלא מחדש שום פעולה בהפסולת אף לא פעול עיכוב הנפילה דהא כלל לא התחיל לשפוך הפסולת בזה הוי שפיר השפיכה פעולה האחרונה שהיא מעשה בהמשקה הזב. ובמשמר י"ל דעד כמה שהמשמרת מעכבת השמרים לא היה מעשה שפיכה, נמצא המעשה האחרון הוא היין הנופל, והוי שפיר אוכל מפסולת משא"כ במרקד וכנ"ל.

והנה כ' הבה"ל (סע"ט ד"ה משמרת) מבאר דמרקד עושה פעולה בפסולת ואוכל ביחד משא"כ במשמר דאין נעשה פעולה כלל בהשמרים ע"כ דמי יותר לבורר שנוטל את האוכל והפסולת נשאר מונח במקומו. לפי"ז אין הדגש אם בורר האוכל או הפסולת וכדהבין התוס' אף בתוס' בביצה יד: בתי' הא' שביאר הגמ' מה דרכו של בורר לוקח את האוכל דהיינו שנוטלו לעצמו ומניח הפסולת דהיינו שמזניחו, נמי משמע דאין החילוק בפעולת הברירה.

